

RAZISKOVALNA DEJAVNOST OSNOVNOŠOLCEV V DOBROBIT ŽIVALI / Tina Zadravec, profesorica slovenščine in književnosti / OŠ Ormož

V preteklih dveh letih sta na Osnovni šoli Ormož v okviru raziskovalnega dela nastali dve raziskovalni nalogi osnovnošolk, ki so raziskovale teme s področja živalovarstva. Naloga »Za vedno si odgovoren za to, kar si udomačil« je raziskovala problematiko prostoživečih in zavrženih mačk v domačem kraju. Naloga »Najprej štalca, pol pa konj« je za področje celotne Slovenije ugotavljala, kakšna je osveščenost lastnikov konj glede konjem prijazne reje ter kakšni načini uhlevitve konj trenutno prevladujejo v Sloveniji.

Vrednost obeh raziskovalnih nalog je spoznavanje raziskovalnega dela kot tudi njuna uporabna vrednost. Slednja se kaže v osveščanju ljudi o pravilnem ravnanju z živalmi. Obe nalogi sta s svojo pojavnostjo v medijih velik doprinos k trudu posameznikov, prostovoljcev in društev, ki skrbijo za dobrobit živali. Nalogi sta velik korak v smer dobrobiti živali in enkratnega vzgled sodelovanja mladih v lokalni skupnosti ter povezovanja različnih strok, predvsem pa izkazujeta veliko mero pozitivnega in empatičnega pristopa vseh udeležencev. Ta prispevek predstavljam kot še eno od obstoječih možnosti vzgoje mladih o pozitivnem odnosu do živali in okolja.

RAZISKOVALNO DELO OSNOVNOŠOLCEV KOT PRVI KORAK K ZNANSTVENEMU RAZISKOVANJU

Raziskovalno delo je za osnovnošolske otroke korak naprej pri samostojnem učenju, saj gre v prvi vrsti za sistematično proučevanje neke teme, ki jo učenci izberejo skupaj z mentorjem in jim predstavlja svojevrsten izziv. Večinoma gre za področja, ki jih učni načrt ne pokriva s konkretnimi primeri – omogoča pa vključevanje teh tematik v VI. dejavnost rednega in dodatnega pouka. Skozi skrbno načrtovane faze raziskovanja mladi raziskovalec prvič aktivno spozna in preizkuša pristop k raziskovanju neke teme.

Učenca uvajamo v svet raziskovanja in v pravila, ki v njem veljajo. Zato je pomembno, da se mladi raziskovalec in učitelj – mentor o izbrani temi najprej temeljito pogovorita. Področje raziskovanja je treba namreč dobro poznati, pri tem pa igra vloga mentorja, ki usmerja osnovnošolce, pomembno vlogo (Kandrič Koval 2014). Mentorjeva

občutljivost za pereča področja, kot je živalovarstvo, je lahko pomemben motivacijski faktor za učence. Okoljska vzgoja se namreč, kot piše Rizman Herga (2014), v programu osnovne šole pojavlja bolj kot medpredmetno področje. Učitelji jo lahko vključujejo v poučevanje posameznih predmetov, dneve dejavnosti in različne obšolske dejavnosti.

Teme, ki vključujejo različno živalovarstveno problematiko, so zelo aktualne in pereče, zato je prav, da učitelj tudi kot vzgojitelj opravlja svoje poslanstvo na tem področju in učence vzgaja v čuteče in empatije zmožne mlade osebnosti. Raziskovalno delo mu pri tem lahko ponudi velik in učinkovit prostor delovanja.

Prvi korak k raziskovanju je temeljit pogovor z mentorjem, spoznavanje problematike področja in oblikovanje raziskovalnega vprašanja, iz katerega bodo lahko natančno razvili hipotezo, ki je za nadaljnje delo zelo pomembna, saj začrta rdečo nit raziskave. Na začetku dela je torej pomemben raziskovalni načrt, ki omogoča strukturo raziskovalne naloge in širino tematike.¹

DVAJSET LET SISTEMATIČNEGA RAZISKOVANJA NA OSNOVNI ŠOLI ORMOŽ

Na Osnovni šoli Ormož je raziskovalna dejavnost nepogrešljiv način dela z nadarjenimi učenci. Prav tako imajo možnost tovrstnega načina učenja prav vsi učenci, ki izrazijo željo po raziskovanju oziroma jih zanima določeno

področje. Učenci si glede na temo, ki jih zanima, izberejo ustreznega mentorja med učitelji. Raziskovalno delo se prične običajno že v začetku šolskega leta, traja vse do pomladi, ko se večina učencev z dokončanimi raziskovalnimi nalogami udeleži regijskega srečanja mladih raziskovalcev v organizaciji Znanstveno-raziskovalnega središča Bistra Ptuj. Najboljše naloge se uvrstijo naprej na državno srečanje pod okriljem Zveze za tehnično kulturo Slovenije.²

Na naši šoli smo v šolskem letu 2014/2015 praznovali že 20-letnico sistematičnega raziskovanja in ga slovesno obeležili z izidom zbornika *Vesolje otroških znanj in spoznanj*.³

»ZA VEDNO SI ODGOVOREN ZA TO, KAR SI UDOMAČIL« (MALI PRINC)

V šolskem letu 2014/2015 sem skupaj s somentorico Metko Lešničar vzela pod okrilje mladi raziskovalki Ano Zemlič in Klaro Branda, ki sta se odločili preučiti aktualno in perečo živalovarstveno problematiko – brezdomne živali. V

² Pogoj za sodelovanje na državnem srečanju je uvrstitev na regijskih ali mestnih srečanjih. Največje število raziskovalnih nalog iz posamezne regije, ki se lahko uvrstijo na državno srečanje, je določeno na osnovi povprečnega števila raziskovalnih nalog na regijskih srečanjih v preteklih petih letih, kot je opredeljeno v tabeli na spletni strani ZOTKS, kjer so navedeni tudi predvideni izvajalci regijskih ali mestnih srečanj (<https://www.zotks.si/raziskovalci/razpis>).

³ V dvajsetih letih je tako na šoli nastalo kar 80 raziskovalnih nalog, od katerih se jih je 64 predstavilo v sklopu Srečanja mladih raziskovalcev (ZRS Bistra Ptuj), 15 pa jih je tekmovalo v okviru razpisov in natečajev ostalih organizacij. Da je v delo vložena ogromno truda, se je vselej obrestovalo, saj je 33 % raziskovalnih nalog prejelo zlata priznanja na državni ravni, 15 % se jih je uvrstilo na prva tri mesta v državi, preostalih 19 % je prejelo srebrna, prav tolikšen delež pa bronasta priznanja na državni ravni.

¹ Več uporabnih navodil za izdelavo raziskovalne naloge lahko mentorji najdejo tudi v spletni publikaciji ZRS Bistra Ptuj na spletnem naslovu <http://www.bistra.si/raziskave-in-razvoj/mladi-2/>.

domačem kraju sta bili vedno znova priča zavrženim mačkam, zato sta se odločili, da v svoji raziskovalni nalogi proučita stanje zavrženih oziroma prostoživečih mačk na področju Občine Ormož. Raziskali sta, kakšna je stopnja odgovornosti lastnikov mačk v omenjeni občini – predvsem, kolikšen delež lastnikov ima svoje mačke sterilizirane in kastrirane. S tem namreč posredno prispevajo k preprečevanju večanja števila brezdomnih mačk, ki se v večjem številu lahko začnejo združevati v kolonije. Te predstavljajo večplasten problem za okolico. Rešitev problema brezdomnih mačk je namreč navidezno enostavna – sterilizacija in kastracija vseh prosto gibajočih se živali. Pri raziskovanju sta poleg študija strokovne literature opravili tudi terensko opazovanje, ki jima je bilo najbolj všeč. Med drugim sta prisostvovali še pri posegu sterilizacije mačke in opravili intervju z županom Občine Ormož ter predstavniki lokalnega Društva za zaščito živali sveta PAW. Med 108 naključno izbranimi lastniki mačk na Ormoškem sta izvedli anketo.

V anketi sta s pomočjo vprašanj, povezanih z načinom skrbi za mačke (način hranjenja, skrb za odpravljanje zaječalcev ...), ugotovili, da lastniki mačk zadovoljivo skrbijo za svojo žival, da pa je delež nekastriranih oziroma nesteriliziranih mačk, ki imajo lastnike, še vedno previsok (57 odstotkov anketiranih je priznalo, da njihove mačke niso sterilizirane oziroma kastrirane), še posebej, ker se večina mačk anketirancev (95 odstotkov) prosto giba, 60 odstotkov mačk, ki se prosto giba, pa ni steriliziranih oziroma kastriranih, kar pomeni, da se nekontrolirano množijo in s tem prispevajo k ogromnemu povečanju števila brezdomnih živali. Z anketo sta dekletki sicer ugotovili, da ljudje pojma sterilizacija in kastracija poznajo, da pa se premalo zavedajo pomena teh dveh posegov pri reševanju problematike brezdomnih živali. Poudarili sta, da je osveščanje in opozarjanje ljudi na to ključnega pomena.

S pomočjo raziskovalnega pogovora s predstavnikoma Društva za zaščito

Slika 1: Terensko opazovanje – spremljanje sterilizacije mačke

Slika 2: Mladi raziskovalki in gospa, ki je po predstavitvi raziskovalne naloge v medijih prejela pomoč številnih prostovoljcev.

živali sveta PAW sta pridobili podatke o približnem številu prostoživečih mačk v domači občini in o lokacijah, na katerih so bile te mačke opažene v večjih kolonijah. Eno takšnih lokacij sta tudi obiskali. Večja kolonija mačk, ki se je namnožila, dobiva hrano pri neki gospe, ki je ljubiteljica mačk, vendar socialno šibka, zato sama nikakor ne more sterilizirati vseh mačk, ki so prišle k hiši kot zavržene in so se kasneje še razmnožile. Gospa je dekleti prosila za pomoč in odločili sta se predstaviti v medijih. Nastal je prispevek za oddajo O ljudeh in živalih, ki je bil predvajan 21. 3. 2015 na prvem programu RTV Slovenija. V prispevku sta mladi raziskovalki predstavili izsledke svoje raziskovalne naloge, vključili pa sta tudi omenjeno gospo in predstavili njeno zgodbo kot primer, kako je mačja kolonija pri njej našla stalno pribežališče. TV-prispevek je dobro opozorilo ljudem, naj premislijo o sterilizaciji oziroma kastraciji svoje mačke, ravno zato, da se izognejo zgodbam, kot je ta. Predstavitve v medijih je gospe pomagala, da je prišla do pomoči. Obiskalo jo je kar nekaj prostovoljcev iz okoliških regij, ki so ji pomagali s hrano za mačke. Najbolj učinkovita je bila pomoč prostovoljk, ki so ji ponudile pomoč pri sterilizaciji oziroma kastraciji več kot 10 mačk. V mesecu juliju je bila akcija pomoči zaključena in vseh 13 odraslih mačk pri gospe je bilo na koncu steriliziranih oziroma kastriranih, 3 mladiči, ki so bili ob prvem obisku deklet pri gospe stari le nekaj dni, so prav tako sterilizirani in oddani v nove domove. **To je velik korak v smer dobrobiti živali in enkratnega vzgleda sodelovanja mladih v lokalni skupnosti ter različnih strok, predvsem pa ta primer izkazuje veliko mero pozitivnega in empatičnega pristopa vseh udeležencev.**

V okviru raziskovalne naloge so bile natisnjene tudi majice, ki jih dekleti z mentoricama delita v zameno za prostovoljne prispevke. Zbrale smo že več kot 200 evrov, vsak cent pa je bil namenjen za pomoč pri sterilizaciji prostoživečih mačk na Ormoškem.

Slika 3: Raziskovalni pogovor učenk s prof. dr. Ivanom Štuhcem je posnela tudi kamera RTV Slovenija za oddajo O živalih in ljudeh.

Slika 4: Terensko opazovanje ponuja izkušnjsko učenje v naravi in uči pozitivnega odnosa otrok do živali.

»NAJPREJ ŠTALCA, POL PA KONJ«

Larisa Šek, Katja Tajhman in Hana Potočnjak so mlade raziskovalke, katerim sva bili skupaj z mag. Majo Korban Črnjavič mentorici pri njihovi raziskovalni nalogi v šolskem letu 2015/2016. Dekleta so se odločila raziskati področje konjereje, predvsem to, kakšna je konjem najprijaznejša reja in kako so slovenski lastniki teh živali osveščeni o tem ter kako ta dejstva upoštevajo pri uhlevitvi konj. Ta je namreč za dobro počutje konja ključnega pomena.

Najprej so dekleta proučila vso dosegljivo literaturo v slovenščini, kmalu pa smo skupaj ugotovile, da so glede

razmišljanja o konjem prijazni reji za razliko od nas bolj napredni v sosednjih državah, kot sta Avstrija in Nemčija, zato smo posegle tudi po tuji literaturi, izvedle pa smo še pogovor s študentko, ki je opravljala prakso v Nemčiji. Terensko delo smo usmerile v izkušensko učenje in delo na terenu ter izvedle spoznavanje različnih tipov hlevov (zaprti tip hleva – s privezi ali boksi in odprti tip hleva – s padoki ali stalnim prostim dostopom do izpusta oziroma paše), pri tem pa se je na našo prošnjo za sodelovanje prijazno odzval akademik prof. dr. Ivan Štuhec, upokojeni profesor z Biotehniške fakultete Ljubljana. Dekletom je na terenu povedal ogromno zanimivega. Na primerih hlevov, ki smo jih obiskali, je razlagal in pojasnjeval teoretična izhodišča, ki so jih dekleta prej iskala v literaturi. Dr. Štuhec je kot etolog izhajal predvsem iz dobrega počutja živali, kar se v domači literaturi žal pogosto zastavlja. Poudaril je, kako pomembno je za osnovnošolce takšno izkušensko učenje, pri katerem otroci živali začutijo od blizu in tako z opazovanjem njihovega vedenja začutijo veliko več kot na podlagi branja strokovne literature. Tudi pri tej raziskovalni nalogi smo se povezali z ekipo RTV Slovenija, ki nas je spremljala na terenu, in nastal je poučen prispevek, ki je bil 6. 2. 2016 predvajan v oddaji O živalih in ljudeh. V prispevku smo želeli osvestiti čim več lastnikov in ljubiteljev konj, da je za dobro počutje teh plemenitih živali pomembno zadovoljiti konjeve

potrebe po gibanju, življenju v čredi, svežem zraku, svetlobi in ustreznem načinu prehranjevanja.

S pomočjo ankete, ki so jo učenke izvedle med 118 lastniki konj iz cele Slovenije, fokusne skupine na facebooku in pogovora z oskrbovalko kopit Urško Markelj, ki pokriva področje celotne Slovenije, so učenke izvedele, da v Sloveniji prevladuje zaprti tip hleva z boksi, ki za zadovoljevanje konjevih osnovnih potreb ni idealen, čeprav je večina lastnikov konj (kot je pokazala anketa) dobro seznanjena z osnovnimi potrebami konj (to se je dalo razbrati iz odgovorov na vprašanja v anketi, usmerjenimi na področje hranjenja in nege ter poznavanja potreb konja). S pomočjo raziskovalnega pogovora in ankete so dekleta naletela na primer dobre prakse – na domiselno urejeni odprti tip hleva, ki je že zelo približan tistim, kot jih že poznajo v tujini in jih imenujejo »aktivni hlevi«. Izgradnja aktivnega hleva, kakršen je že v tujini, je povezana z izjemnimi finančnimi stroški. Najbrž tudi zato takšnega hleva pri nas še ni (kot smo razbrali iz podatkov ankete in ustnega vira – raziskovalnega pogovora z oskrbovalko kopit). Je pa domiselni odprti hlev, ki so ga učenke spoznale, vreden posnemanja, zato so ga izpostavile in predstavile na letaku, ki so ga sestavile ob koncu raziskovalne naloge. Ker bi si želele, da bi bilo takšnih hlevov v prihodnje v Sloveniji čim več, so letake razdelile med lastnike konj, natisnile pa so tudi majice, ki

poudarjajo in osveščajo, katere so osnovne potrebe konj. V zameno za majice še vedno zbiramo prostovoljne prispevke, prvih 100 evrov pa smo že predali Društvu za zaščito konj, ki skrbi za konje, rešene iz slabih razmer. Izsledki naloge so pomembno izhodišče za osveščanje lastnikov konj v Sloveniji, zato je v pripravi tudi prispevek za *Revijo o konjih*.

Raziskovalna dejavnost osnovnošolcev torej ni samo prvi korak k učenju sistematičnega znanstvenega raziskovanja, ampak imajo osnovnošolske raziskovalne naloge lahko tudi dobrodelno uporabno vrednost. Pomembno vlogo ima mentor, ki učence ustrezno motivira in navduši za določeno področje in temo raziskovanja. **Živalovarstvene teme so občutljivo in še kako obravnave potrebno področje, zato sta tovrstna angažiranost in občutljivost mladih prvi korak do upanja v svetlejšo prihodnost, v kateri človek ne bo samo najbolj razumno, temveč tudi zares čuteče in empatije zmožno bitje.**

Viri in literatura

- Kandrič Koval, I. (2014). *Mini priročnik metodologije raziskovanja za mlade raziskovalce*. V N. Rizman Herga (ur.) *Vesolje otroških znanj in spoznanj*. (str. 36). Ormož: Osnovna šola Ormož.
- Rizman Herga, N. (2014). *Raziskovanje za okolje in trajnostni razvoj*. V N. Rizman Herga (ur.) *Vesolje otroških znanj in spoznanj*. (str. 41). Ormož: Osnovna šola Ormož.

Tina Zadavec je profesorica slovenščine in književnosti, poučuje slovenščino na Osnovni šoli Ormož. Kot velika ljubiteljica živali svoje najpomembnejše poslanstvo vidi predvsem v vzgajanju in izobraževanju osnovnošolskih otrok na tem področju. V šolskem letu 2013/2014 je na šoli uvedla Živalovarstveni krožek, v okviru katerega sodeluje s številnimi prostovoljci in društvi za zaščito živali iz cele Slovenije. Zadnja leta si prizadeva živalovarstvene izzive vključiti tudi v raziskovalno dejavnost, po kateri je ormoška osnovna šola sicer že dobro prepoznavna.